

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

1909. Т. 1. С. 342

ГРЕЧКА Андрій Іванович

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: СИМБІОЗ ЧИ АНАБІОЗ

Поява легкодоступної мовної моделі на базі ChatGPT співпала в часі з початком пандемії коронавірусу COVID-19. У студентів з'явилася велика кількість вільного часу, і тут така цікава новинка. Пам'ятаю реакцію першого з них, коли він взяв і вирішив одну з нескладних задач, пов'язану з технічними розрахунками. Особливо його вразила швидкість вирішення. Півгодини за допомогою штучного інтелекту і півдня, коли він вирішував її раніше під час опанування теоретичного курсу дисципліни «Теоретична механіка». Зав'язалася дискусія в дистанційному форматі, як тоді відбувалися всі контакти. І постали перші питання на вплив штучного інтелекту на навчання.

Сподіваюсь, всім зрозуміло, що розв'язок задачі студентом за допомогою мовної моделі штучного інтелекту відбувався на базі вже наявного в нього досвіду, який він отримав два роки до того. Отже, в студента був досвід, і він міг оцінити правильність алгоритму, запропонованого штучним інтелектом, та мав знання щодо можливості оцінки правильності отриманого рішення. Проте, коли я попросив студента розв'язати більш складну задачу, тема якої для нього була невідомою, почалися проблеми. По-перше, дуже сповільнився час розв'язку. По-друге, раз по раз почали виникати питання, чи він рухається в розв'язку завдання в правильному напрямку. Відсутність досвіду не дозволяла студенту правильно оцінювати пропонувані рішення. На певному етапі вся допомога від штучного інтелекту почалася зводитися до пропозицій ознайомлення зі звичайними літературними джерелами, і захоплення від першого знайомства зі штучним інтелектом у студента пропало. Проте наша дискусія продовжилася щодо того, який позитивний досвід був отриманий для нього, як для студента, і для мене, як для викладача.

Для обох ми встановили, що важливим аспектом при розв'язку будь-якої задачі є досвід. Саме досвід допомагає сформулювати той необхідний мінімум для критичного мислення та аналізу результатів кожного етапу розв'язку задачі та обрання напрямку подальшого її рішення на наступних етапах. Студент, у якого такого досвіду ще замало, на певному етапі потребує сторонньої допомоги, і не від штучного інтелекту. Це нормально, людина прийшла отримувати знання. В нашій дискусії ми зійшлись на тому, що саме наявний досвід допоміг йому швидко вирішити йому більш-менш відому задачу. Але коли запас досвіду вичерпається, швидкість засвоєння нового матеріалу повертається до звичних величин, які у кожної людини свої.

Важливим було і фінальне питання нашого діалогу, а як зрозуміти той момент, коли штучний інтелект вже не може допомогти? На той час ми відповіді не знайшли, проте згодом у спілкуванні з колегами для себе напрацював критерій «зациклення», коли мовна модель починає генерувати одні і ті ж самі результати, подаючи їх під різною «оболонкою». Ось тоді все, починається звичайна людська творчість, генерування нових ідей, пошук нових рішень.

Для себе як для викладача я зрозумів, що тепер при розв'язку кожної задачі студенти можуть користуватися мовними моделями штучного інтелекту. Тому потрібно бути готовим до відповідей не тільки на кшталт того, чому студент помиляється, а і чому пропонується штучним інтелектом алгоритм розв'язку є неправильним. Постає дві проблеми: чи формується критичне мислення у студента, який зумів за допомогою штучного інтелекту знайти правильне рішення, і як сформулювати таке мислення у студента, який не може знайти розв'язок?

Як було зазначено вище, студент найчастіше буде розуміти, що знайшов правильну відповідь, коли в нього вже є певний досвід у вирішенні поставлених задач. Таким чином, у цієї категорії критичне мислення формується не за допомогою штучного інтелекту. В другій категорії критичне мислення сформовано недостатньо. Таким чином можна дійти висновку, що критичне мислення не формується під дією штучного інтелекту. Використання штучного інтелекту призводить до пришвидшення розв'язку задач та до виходу на більш широкі горизонти для рішення нових задач. На певному етапі кількість розв'язаних задач перейде у якість пошуку алгоритмів їх розв'язку, тобто відбудеться формування певного досвіду, то можна говорити про позитивний вплив штучного інтелекту на формування критичного мислення. Але аналогічного результату можна досягти і звичайними засобами навчання. В даному аспекті штучний інтелект є одним з засобів навчання і формування різних видів мислення, зокрема, і критичного. Тому можна говорити про наявність елементів симбіозу між критичним мисленням і штучним інтелектом.

Але чи буде штучний інтелект анабіозом для формування критичного мислення? Тут в нагоді буде погляд на групу студентів, яка не може розв'язати задачу за допомогою штучного інтелекту. Все залежить від того, чи зрозуміють вони, що було неправильно сформульовано у їхньому зверненні до мовної моделі. Якщо студент розуміє і починає по іншому формулювати звернення, робити необхідні уточнення, то це явна ознака наявності у людини критичного мислення. У різних людей по різному відбувається навчання прийомам роботи з моделями штучного інтелекту, тому різна швидкість отримання результатів за допомогою останніх не може приводити до однозначних висновків. Нажаль залишається група студентів, які сприймають негативний результат у розв'язку задачі за допомогою штучного інтелекту як остаточний вердикт. Така група здебільшого виявляється найбільш невідготовленою до сприйняття нового матеріалу, і тому використання штучного інтелекту для неї буде таким, що

обтяжує, відповідно саме в цій групі людей можна спостерігати прояви анабіотичного впливу штучного інтелекту.

Висновки. Штучний інтелект не має прямого впливу на формування критичного мислення у студентів. Штучний інтелект варто сприймати лише як один з засобів навчання та інструмент для пришвидшення пошуку рішення поставленої задачі, зі своїми перевагами і недоліками застосування в освітньому процесі.

ГРИГОР'ЄВА Світлана Вікторівна

МАТЕРИНСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЧИННИК ДИСФУНКЦІЇ ТАЛАМО-ФРОНТО-ПАРІЄТАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Анотація. У тезах представлено теоретико-емпіричне осмислення впливу материнського стилю взаємодії на формування критичного мислення підлітка крізь призму таламо-кортикальної організації мозку. Згідно з авторською концепцією Григор'єва (2021), у діаді «мати-підліток» спостерігається комплементарність латеральної організації, що проявляється у відмінностях домінування півкуль та сенсорних стратегій. Це створює умови для розвитку когнітивної гнучкості за умови прийняття різності, або ж для формування конфлікту мислення, у випадку її блокування. Висунуто гіпотезу, що психологічний контроль матері, який обмежує право підлітка на автономне мислення, пов'язан із затримкою розвитку виконавчих функцій та метакогнітивної регуляції. Це, у свою чергу, може проявлятися у менш ефективній інтеграції таламо-фронтально-парієтальних мереж, що забезпечують когнітивну гнучкість, робочу пам'ять, інгібаторний контроль та процеси складного міркування. Запропоновано модель переходу від зовнішньо керованого до автономного критичного мислення, а також окреслено психолого-педагогічні підходи до його розвитку: метакогнітивні стратегії, сократичний діалог, розвиток когнітивної гнучкості та практики усвідомленості.

Ключові слова: критичне мислення; таламо-кортикальні мережі; психологічний контроль; когнітивна гнучкість; метакогнітивна регуляція.

Вступ

Сучасні дослідження когнітивного розвитку дедалі частіше розглядають критичне мислення не лише як освітню навичку, а як складну нейропсихологічну функцію, що формується у взаємодії соціального середовища та мозкових систем регуляції. Особливої актуальності ця проблема набуває у підлітковому віці, коли відбувається інтенсивне дозрівання префронтальних структур, відповідальних за саморегуляцію, аналіз та прийняття рішень. Ці процеси реалізуються через фронтально-парієтальні мережі, координація яких значною мірою залежить від таламо-кортикальних взаємодій (Halassa & Sherman, 2019; Rolls, 2025). Водночас

training	ефективності психологічного тренінгу	
Natalia Horlo Development of critical thinking of political science students in the process of forming a methodological culture of a researcher	Горло Наталія Розвиток критичного мислення студентів-політологів у процесі формування методологічної культури дослідника	65
Andrii Horodynskyi Analytical thinking as a necessary component of personnel rotation practice in the public service	Городинський Андрій Аналітичне мислення як необхідна складова практики кадрової ротації на публічній службі	68
Iryna Hrechyshkina Professional training of preschool teachers: a practical aspect	Гречишкіна Ірина Професійна підготовка вихователів здо: практичний аспект	71
Andrii Hrechka Critical thinking and artificial intelligence: symbiosis or suspended animation	Гречка Андрій Критичне мислення та штучний інтелект: симбіоз чи анабіоз	73
Svitlana Hryhorieva Maternal control as a factor in dysfunction of thalamo-fronto-parietal networks in adolescence	Григор'єва Світлана Материнський контроль як чинник дисфункції таламо-фронтально-парієтальних мереж у підлітковому віці	75
Nataliia Hrychanik Formation of critical thinking of future teachers in the process of mastering the methodology of teaching foreign literature	Гричаник Наталія Формування критичного мислення майбутніх учителів у процесі опанування методики навчання зарубіжної літератури	80
Yaroslav Humeniuk Creative thinking in the analysis of non-standard physics problems. mind vs. shi	Гуменюк Ярослав Креативне мислення при аналізі нестандартних задач з фізики. розум проти ші	82
Nataliia Demchenko Case method as a tool for developing critical thinking of future psychologists in the process of studying age psychology	Демченко Наталія Кейс-метод як інструмент розвитку критичного мислення майбутніх психологів у процесі вивчення вікової психології	84